

Guadalajara espera els escriptors catalans

La Fira Internacional del Llibre de Guadalajara (Mèxic), que se celebrarà a la propera tardor, s'espera amb grans esperances per poder obrir el mercat editorial català a Llatinoamèrica i arreu del món. Catalunya n'és la convidada d'honor d'enguany, però malgrat això no disposarà d'espai propi per exposar les seves obres més destacades.

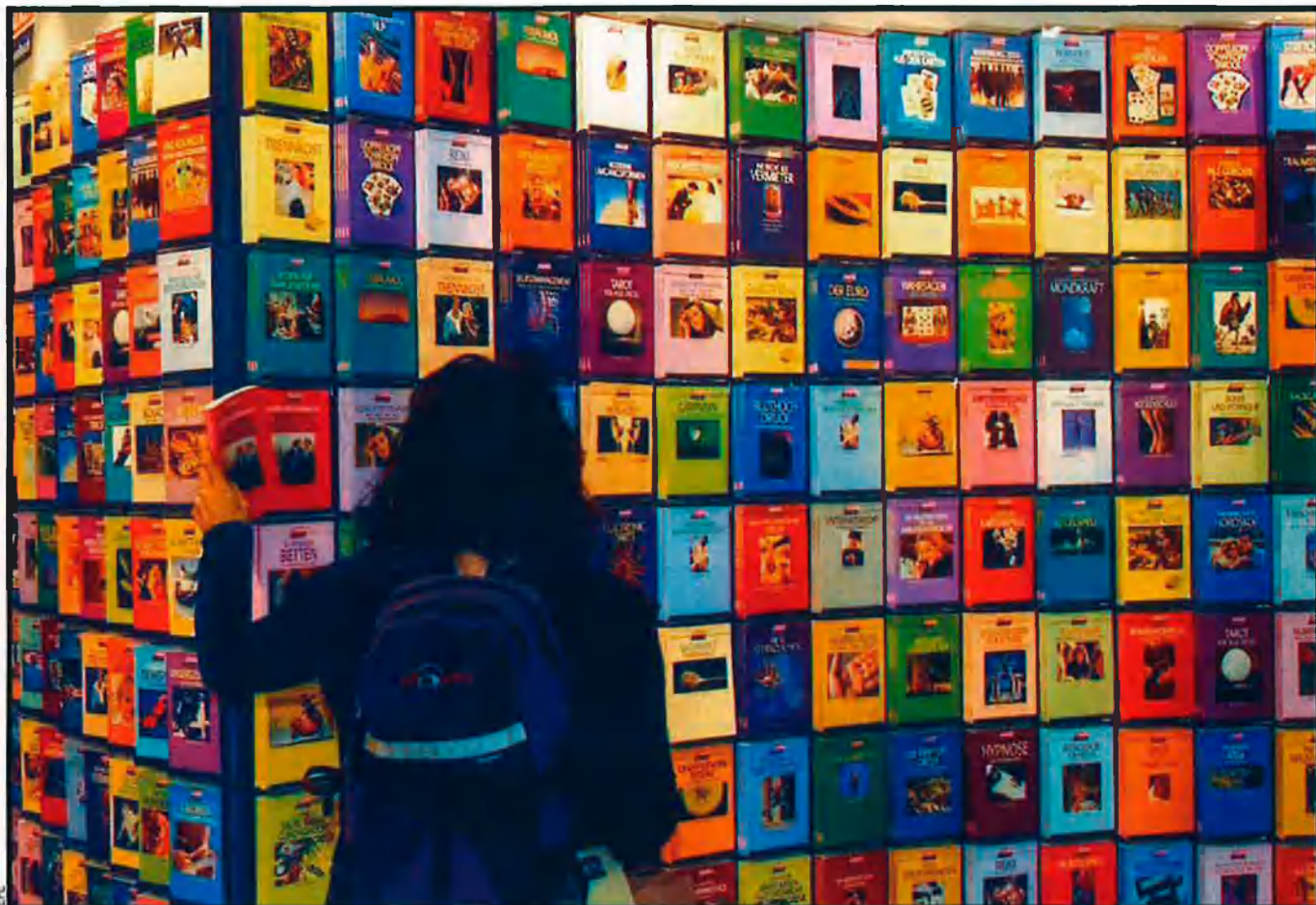
A la llibreria Gandhi, en pròxim centre de Ciutat de Mèxic, no hi ha cap autor català entre els *best-sellers*; com tampoc no n'hi ha cap als taulells de novetats. Carlos Fuentes, Octavio Paz, Arturo Pérez Reverte, Carlos Monsiváis, *Harry Potter* i Dan Brown ocupen gairebé tot l'espai. Investigant una mica, però, el visitant s'adona que la literatura catalana existeix. No hi ha gaire varietat, però pot trobar Baltasar Porcel, Quim Monzó, Joan Perucho, Pere Gimferrer, Joan Margarit, Miquel de Palol i l'omnipresent Mercè Rodoreda. D'alguns d'ells, fins i tot, n'hi ha més d'un títol. Tots els llibres, això sí, han estat publicats per editorials catalanes i espanyoles.

Furgant en altres llibrerries es poden llegir noms més antics. Autors que van arribar a Mèxic després de la derrota a la Guerra Civil espanyola, com Pere Calders, Tísner, Joaquim i Ramon Xirau. Ferran de Pol, Agustí Bartra i Josep Carner no han tingut la mateixa sort, i això que l'autor de *Nabí* va gaudir d'un cert relleu entre els intel·lectuals mexicans del seu temps i va publicar, aleshores, els seus poemes traduïts al castellà, com Bartra. De Calders i Tísner s'han editat els llibres que més tenen a veure amb els seus exilis respectius: *L'ombra de l'atzavara* i *Paraules d'Opton el vell*. Tots dos amb segells locals, Libros del Umbral i Siglo XXI, respectivament. Dels Xirau, per la seva banda, és fàcil topiar amb la seva

obra filosòfica, escrita directament en espanyol.

Començar de zero. Davant aquest panorama, el poeta Martí Soler, titular de la unitat editorial del Fondo de Cultura Econòmica (FCE), la *maison* més important de Mèxic, tot i que creu molt en el certamen mexicà, palesa l'evidència: "Aquí no tenen ni idea del que és la literatura catalana. Quan els exiliats van arribar a Mèxic, van publicar en català; per tant, no van tenir cap transcendència en la societat local." El llibreter de la llibreria de l'FCE a l'avinguda Lázaro Cárdenas ho constata: no coneix cap escriptor català, ni viu ni mort, tot i que, a través de l'ordinador, pot veure que un dels últims volums de Monzó, *Tres nadals*, editat per El Acatilado, s'ha esgotat.

Ramon Xirau, el català més conegut al país llatinoamericà, pensa, doncs, que la Fira de Guadalajara servirà per introduir la literatura catalana a Mèxic i, de retruc, a Amèrica Llatina. A ell no li fa falta cap empenta, ja que és un dels pensadors locals més importants. Hi va arribar amb quinze anys, amb la seva família fugint de la barbàrie, i fa uns dies el van homenatjar amb tots els honors al Museu de Belles Arts pel seu vuitantè aniversari. Xirau va adquirir la nacionalitat mexicana el 1955 i el seu pensament és àmpliament reconegut (Paz, Fuentes, Enrique Krauze... tots l'han elogiat), fins al punt que la *Introducció a la historia de la*

Es preveu que per la Fira de Guadalajara passin 400.000 persones i que hi participin 1.300 editorials de 35 estats. Tot i ser la convidada d'honor, és difícil que la presència catalana no passi desapercebuda, entre altres raons perquè haurà d'allotjar-se en el pavelló de l'estat espanyol.

filosofia, publicada l'any 1964, continua sent el llibre base per a tots els escolars del país. La seva poesia, escrita íntegrament en català, no ha tingut el mateix destí i només se n'han publicat antologies, tot i l'admiració que en tenia el premi Nobel Octavio Paz.

La Fira de Guadalajara, que tindrà lloc entre finals de novembre i primers de desembre, fa disset anys que se celebra i és, com a mínim, la fira editorial més important d'Amèrica Llatina. Però no tot són bones notícies per a Catalunya pel que fa a aquesta Fira. Tot i que enguany és convidada d'honor, no disposarà de pavelló propi i s'allotjarà al de l'estat espanyol. A més, tot just la setmana passada l'Associació d'Editors en Llengua Catalana, per instància de l'Institut Ramon Llull (IRL), va fer arribar a les editorials agrèmiades un document en què es donaven uns criteris de selecció per triar els títols que s'hi exposaran, el qual prioritza els

L'Institut Ramon Llull prioritza autors catalans que escriuen en castellà i autors en català traduïts al castellà

autors catalans que escriuen en castellà i els autors en català traduïts al castellà. D'aquesta manera, es dona preferència a l'espanyol enfront del català als taulells de la Fira (vegeu la pàgina 7).

Es preveu que passin pel certamen 400.000 persones i que hi participin 1.300 segells de 35 estats. L'editor del Fondo assenyala que a la cultura catalana li cal ser la protagonista d'un esdeveniment com aquest, i més si es té en compte que "les editorials [espanyoles i catalanes] que publiquen traduccions d'autors catalans no les venen per aquí". És el cas de Seix Barral, per exemple: qui busqui les versions en espanyol d'*El gust amarg*

de la cervesa, d'Isabel Clara-Simó, o *Les dones i els dies*, de Gabriel Ferrater, no hi toparà mai, ja que mai no han estat distribuïdes. També passa amb Edhasa, que no ha enviat exemplars de *La pell freda*, el *best-seller* d'Albert Sánchez Piñol. "La Fira hauria de ser el detonant perquè tot això canviï", remarca Soler.

El País Valencià, marginat. Malgrat tots els entrebancs, l'FCE és qui més treballa amb vista a Guadalajara. Soler ja té a punt per enviar a la impremta l'*Antologia de la poesia catalana del segle XX*, un volum de 1.300 pàgines que aplega quinze autors: Guerau de Liost, Josep Carner,

“Esperem molt de la cultura catalana”

Nubia Macía Navarro (San José de Gracia, Jalisco, Mèxic, 1966) és actualment i des de l'abril de 2003 la directora de la Fira Internacional del Llibre de Guadalajara. En aquesta entrevista ens parla de la seva visió del món editorial català, del canvi d'equip de l'IRL i de la importància de la Fira per a la literatura catalana.

—Què és la Fira de Guadalajara?

—La Fira és un dels grans esdeveniments culturals i editorials de la nostra Amèrica. Al marge dels comentaris que jo en pugui fer, és considerada com el gran esdeveniment editorial mundial en espanyol. És una fira que rep 1.500 editorials, i això li dona una força importantíssima. La seva força és que s'hi reuneixen 15.000 professionals del llibre: agents, *scouts*, editors, bibliotecaris, distribuïdors, llibreters... Vénen a fer mercat. De fet, la Fira va començar sent un punt de trobada entre el nord i el sud. Els nord-americans venien a buscar el llibre en espanyol per distribuir-lo a biblioteques i llibreries dels EUA. I els del sud intentant coïncidir els seus productes allà. Però la Fira ha fet un salt endavant: continua sent aquest punt de trobada i ha acollit països com Espanya, França i Alemanya, que la veuen com el millor indret per fer tot tipus d'intercanvis. Guadalajara és, a més, un gran aparador per comprar i vendre i perquè es concretin relacions a llarg termini.

—Quines perspectives tenen per enguany?

—Crec que serà una fira molt impactant. Serà, probablement, una de les fires amb un major pes editorial, sobretot per la presència catalana. No hem d'oblidar que Barcelona és un dels principals centres del llibre en espanyol. Enguany, a més, crearem un Saló de Drets que enfortirà una àrea que creiem molt important: volem que Guadalajara sigui la fira on es negociïn els drets en espanyol. El creixement serà més qualitatiu que quantitatiu.

—Què esperen de la cultura catalana, convidada d'honor a la Fira del 2004?

—Guadalajara és un dels esdeveniments culturals d'Amèrica Llatina, perquè és un híbrid molt interessant: té tres dies exclusius per a professionals i sis dies per al públic. Uns dies en què la cultura que ens visita fa un desplegament de tot el que té, des de les editorials fins a la gastronomia, passant per la música, el cinema, les arts plàstiques... Per això el convidat d'honor és clau: ve amb tots els seus llibres, té un gran espai al cor de la Fira, que és de pas obligat per als visitants, porta els seus escriptors, intel·lectuals i acadèmics. Esperem molt de la cultura catalana, en el millor dels sentits. És tan àmplia, tan immensa, tan generosa, que per a nosaltres és un luxe i un privilegi. No s'han d'oblidar els nexes que hi ha entre Catalunya i Mèxic. A més, s'ha de tenir en compte que la ciutat es vesteix del convidat d'honor, que tota ella viu durant nou dies immersa en allò que li ofereix el convidat.

—Què és el que més els ha interessat de la cultura catalana?

—La coneixem molt. D'una banda, des d'allà ens han arribat molts llibres que ens han format: els grans escriptors mundials els hem conegut gràcies a Tusquets, Anagrama, Planeta, Paidós... A més, moltes editorials llatinoamericanes van ser creades per catalans. I, durant la Guerra Civil espanyola —per sort nostra i desgràcia vostra—, Mèxic va acollir gran part dels millors pensadors catalans.

—Hi haurà algun espai que recordi l'exili?

—Crec que sí.

—Com els ha afectat el canvi en la cúpula de l'Institut Ramon Llull (IRL) en el procés d'elaboració de la Fira d'enguany?

—No ens ha afectat, perquè hem trobat molt d'entusiasme entre la gent que ha assumit els nous càrrecs. El programa previst no ha patit cap canvi. Crec que tots els can-

L'FCE preveu treure una breu història de Catalunya perquè els visitants sàpiguen què són els Països Catalans

Carles Riba, Salvat-Papasseit, J. V. Foix, Pere Quart, Agustí Bartra, Salvador Espriu, Joan Vinyoli, Joan Brossa, Gabriel Ferrater, Vicent Andrés Estellés, Rosa Leveroni, Clementina Arderiu i Maria Antònia Salvà. Ha estat editada a cura d'Orlando Guillén, home que ha recuperat un projecte antic, sorgit d'una conversa amb el mateix Vinyoli, qui en va fer la

tria. Enric Casasses signa l'epíleg. El Fondo també preveu treure una breu història de Catalunya, escrita per l'antropòleg Claudi Esteve Fabregat, que servirà perquè els visitants de la Fira sàpiguen què són els Països Catalans. Un fet que, a Guadalajara, per ara, no sembla que tinguin gaire clar, ja que la pàgina web només parla del Principat i de les

Illes Balears (els dos governs que paguen l'esdeveniment), obviant el País Valencià, Andorra, la Catalunya Nord...

L'FCE editarà, alhora, una altra antologia, de poesia i prosa, amb un títol (*Mèxico y la literatura catalana del exilio*) que mostra els lligams entre els dos països. El volum inclourà obres de Carner, Riera Llorca, Bartra, Ferran de Pol, Calders, Tísner, Xirau i Manuel Duran. Un llibre que, potser, servirà per comprovar si es poden donar per bones les paraules de Xirau, que assegura que, amb l'arribada massiva de refugiats el 1939, “aquí hi ha interès per la cultura catalana”. Com a professor universitari, ell així ho creu.

vis produïts han provocat que ja gent s'adonés de la importància que té ser el convidat d'honor de la Fira.

—Tanmateix, hauríeu preferit que la gent que portava l'organització del certamen a l'IRL s'hagués quedat?

—Això que ens ha passat amb Catalunya no és la primera vegada que ho patim. Sempre ens passa el mateix. I ja hi estem avesats. Vam fer un treball extraordinari amb Àlex Susanna, però segur que farem un treball extraordinari amb el nou equip de l'Institut Ramon Llull. El més important va ser el que ens van transmetre: que els catalans faran un gran esforç per dur a Mèxic el millor de la seva cultura.

—La pausa de més d'un mes de l'IRL els ha afectat?

—Fins ara no ha alterat l'agenda. Com que el treball que hi ha al darrere del convidat d'honor és tan ambiciós, fa molt de temps que s'està organitzant tot. Aquest projecte va posar-se en marxa el 2003. Portem un any i mig de feina.

—Creu que es pot produir un *boom* de la literatura catalana a Amèrica Llatina després de la Fira?

—Això és el que desitgem. Guadalajara serveix de porta a Amèrica Llatina. Per al Quebec, que va ser el convidat de

"Els canvis a la cúpula de l'IRL no ens han afectat: hem trobat molt d'entusiasme entre la gent que ha assumit els nous càrrecs."

l'any passat, la Fira els va servir per mirar cap al sud. Sempre hi ha un abans i un després. Ara ja hi ha autors quebequesos a les llibreries mexicanes. Pensa que van vendre a Guadalajara més que en totes les seves participacions a la Fira del Llibre de París. Per això no deixarem que la presència del Quebec es dilueixi: tindran un espai permanent a l'àrea d'exhibició. Això també passarà amb els catalans.

Andreu Gomila

Finalment, però, no hi haurà cap novetat sobre Ramon Llull. Soler explica que des de l'Institut Ramon Llull li van demanar que tragués el *Llibre d'amic e amat*, "però era massa difícil d'enllestir-ho en un any i, a més, de fer-ho bé". Tanmateix, l'FCE reeditarà *Vida y obra de Ramon Llull*, escrita per Xirau, qui tampoc no veurà la seva poesia completa traduïda al castellà, igualment per falta de temps. La Universitat Nacional Autònoma de Mèxic, però, n'està preparant una antologia. El segell Libros del Umbral també posarà el seu granet de sorra publicant una antologia de Miquel Martí i Pol i una altra de contes. Siglo XXI pre-

sentarà, durant el certamen, *Mirada de París*, assaig del poeta i estudiós Jordi Julià, guanyadora del Premi Internacional de Narrativa 2003, prestigiós guardó que atorga el mateix segell.

De la Fira de Guadalajara dependrà, en gran mesura, el futur de la literatura catalana a Amèrica Llatina i, potser, a bona part del món. No és estrany, doncs, que a 10.000 quilòmetres de distància s'hagi rebut amb fredor la decapitació de l'IRL i, sobretot, la marxa d'Alex Susanna, que era l'home que portava la participació catalana en el certamen. Xirau i Soler esperen amb cautela i donen els seus consells. Per al filòsof, queda clar que haurien de

viatjar a Mèxic autors lligats amb aquest país, com Pere Gimferrer o Marta Pessarrodona. L'editor assenyala que "si l'IRL fa una bona presentació —i no fa com al Quebec l'any passat, que va ser un desastre—, la Fira pot ser fantàstica per a Catalunya". Segons el que passi a Guadalajara, d'aquí a uns mesos plantejarà al Fondo publicar autors vius, aquests que les editorials castellanes no distribueixen a Llatinoamèrica. Que Tàpies dissenyi el pavelló català és, per a Soler, una gran notícia i, sobretot, un bon començament.

Andreu Gomila
(Ciutat de Mèxic)